

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Begäran om yttrande över Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga, SOU 2024:39

Er beteckning: Ju2024/01476

Sammanfattning

- Länsstyrelsen anser att det saknas en djupare barnkonsekvensanalys i utredningen.
- Länsstyrelsen är enig med utredningen om att ungdomsreduktionen inte bör avskaffas för unga lagöverträdare i åldersgruppen 15-17 år.
- Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om att påföljden utvidgad ungdomsövervakning kan fylla en viktig funktion för att färre barn och unga ska få fängelsestraff.
- Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att förslag som andra utredningar lämnar kommer att få påverkan även på förslaget om förändrad ungdomsreduktion.
- Länsstyrelsen anser att det behövs en djupare konsekvensanalys för hur anhöriga påverkas vid ungdomsövervakning och utvidgad ungdomsövervakning samt att stödbehov för anhöriga utreds vidare.
- Länsstyrelsen anser inte att utredningen på ett tydligt sätt har kunnat påvisa att förslagen kan förväntas få brottsförebyggande effekter.
- Länsstyrelsen anser att risken för att förslagen leder till att ännu yngre barn rekryteras till kriminalitet inte har utretts i tillräcklig omfattning.

Länsstyrelsen Skånes ställningstagande

3.5.1 Allmänt om barnkonventionen

Länsstyrelsen Skåne anser att det saknas en djupare barnkonsekvensanalys i utredningen för de barn som kan komma att beröras av förslagen, både på kort och lång sikt. Det framgår inte heller vilken forskning och beprövad kunskap som utgör underlag till att respektive förslag är i enlighet med de krav som ställs enligt barnkonventionen.

Länsstyrelsen konstaterar att utredningens förslag innebär stora konsekvenser och ingripande åtgärder för barn, som också befinner sig i extra utsatta situationer. Det är därför viktigt att säkerställa att de brottsförebyggande åtgärderna som riktas mot barn har ett tydligt barnrättsperspektiv och att åtgärder utgår ifrån vetenskaplig grund. FN:s barnrättskommitté har i sina rekommendationer till Sverige år 2023 framhållit vikten av att Sverige säkerställer att konsekvensanalyser med utgångspunkt i barns rättigheter är en integrerad del av utredningar som föregår ny lagstiftning och säkerställer att principen om barnets bästa konsekvent tillämpas i lagstiftningsrelaterade och rättsliga förfaranden, bland annat när det gäller unga lagöverträdare. Vad gäller rättskipning för unga lagöverträdare framhåller kommittén bland annat vikten av att utarbeta en strategi för att förebygga ungdomsbrottslighet baserad på forskning om och analys av de bakomliggande orsakerna till barns inblandning i brottslighet, särskilt organiserad brottslighet, och att säkerställa att den omfattar tidiga insatser som riktar sig till barn i riskzonen eller i utsatta situationer, samt stöd till deras familjer.

7.3.1 Ungdomsreduktion även vid allvarlig brottslighet

Länsstyrelsen är enig med utredningen om att ungdomsreduktion inte bör avskaffas för lagöverträdare i åldersgruppen 15-17 år ens vid allvarlig brottslighet.

Direktivet anger att utredningen ska föreslå ändringar som innebär att ålder ges minskad betydelse vid straffmätningen. Utredningen har därmed föreslagit att ungdomsreduktionen ska minska i åldrarna 15-17 år, vilket kommer leda till högre straffmätningssvärden. Detta är en generell åtgärd som inte bara påverkar unga lagöverträdare som har begått grova brott utan även mindre allvarliga brott. Med tanke

på att forskning visar att införandet av hårdare straff för unga snarare riskerar att förstärka deras kriminella identitet och leda till mer brottslighet så ställer sig Länsstyrelsen frågande till om en åtgärd som slår brett mot alla unga lagöverträdare är ändamålsenlig.

11.2 En ny påföljd behövs

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om att påföljden utvidgad ungdomsövervakning kan fylla en viktig funktion för att färre barn och unga ska få fängelsestraff.

13.2 Förhållandet till andra förslag

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att förslag som andra utredningar lämnar kommer få påverkan även på förslaget om ungdomsreduktion.

Förslagets effekter och konsekvenser för barn behöver analyseras i förhållande till andra utredningar och lagförslag som har redovisats eller pågår. Det är av stor vikt att de sammanlagda konsekvenserna för unga lagöverträdare inte blir oproportionerligt inskränkande för målgruppen.

15.3 Konsekvenserna för den dömda, syskon och övriga anhöriga

Länsstyrelsen instämmer i att den utvidgade ungdomsövervakningen kan komma att påverka den dömdes syskon och övriga anhöriga genom att den dömda är skyldig att vistas i hemmet under en stor del av tiden.

Länsstyrelsen anser dock att det saknas en djupare konsekvensanalys av hur den utvidgade ungdomsövervakningen kommer att påverka anhöriga som exempelvis föräldrar och syskon. Det kan vara positivt för den dömda att kunna fortsätta med studier, fritidsaktiviteter och att vara nära familjemedlemmar men det kan innebära utmaningar, och eventuellt även risker, för övriga familjemedlemmar.

Föräldrarna är viktiga för att få barn att sluta med kriminalitet. Länsstyrelsen anser att föräldrar som har barn som avtjänar straff i hemmet bör få ett särskilt stöd i sitt föräldraskap för att kunna

hantera svårigheter och motivera den dömda att upphöra med kriminellt beteende. Även syskon kan behöva särskilda stödinsatser.

15.4.1 Konsekvenserna för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

Länsstyrelsen delar inte utredningens bedömning om att förslagen förväntas få positiva effekter i arbetet med att motverka ungas brottslighet och i det brottsförebyggande arbetet.

I dagsläget finns det inte forskningsbelägg för att skärpta straff förebygger brottslighet hos barn och unga, utan tvärtom kan förstärka den kriminella identiteten. För en gynnsam utveckling under och efter tonårstiden behöver ungdomen vägledning till att utveckla sin personlighet i positiv riktning - inte stigmatisering och utanförskap som en ingripande bestraffning kan leda till. Därmed är det svårt att se vilka positiva effekter utredningens förslag kommer att få i det brottsförebyggande arbetet. Det kan dock finnas anledning att införa straffskärpningar utifrån ett brottsofferperspektiv och utifrån ett behov av samhällsskydd.

Utredningen lyfter att det inte går att utesluta att en förändrad ungdomsreduktion i åldrarna 15-17 år kan leda till att ännu yngre personer involveras i kriminalitet. Länsstyrelsen anser att dessa potentiella konsekvenser och hur de ska hanteras inte har utretts i tillräcklig omfattning.

Länsstyrelsen saknar också en problematisering av i vilken utsträckning de fysiska rörelseinskränkande inslagen vid ungdomsövervakning och utvidgad ungdomsövervakning kan förväntas begränsa den dömdes möjligheter att involvera andra barn och unga i brottslighet, då detta främst sker via digitala plattformar idag.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Ola Melin med utvecklingsledare social hållbarhet Hanna Mann och enhetschef Ulrika Jerre som föredragande.